

Forfatter: Paludan-Müller, Fr.

Titel: Paludan-Müllers poetiske Skrifter i Udvalg, I. Bind

Citation: Paludan-Müller, Fr.: "Paludan-Müllers poetiske Skrifter i Udvalg, I. Bind", i Paludan-Müller, Fr.: *Paludan-Müllers poetiske Skrifter i Udvalg, I. Bind*, udg. af CARL S. PETERSEN , 1909, s. 503. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-paludanm01-shoot-idm140207697375296.pdf> (tilgået 23. april 2024)

Anvendt udgave: Paludan-Müllers poetiske Skrifter i Udvalg, I. Bind

Affattelsestid: antageligt (sml. Jens Paludan-Müller i Breve fra og til Sibbern II 173) Aaret 1833; udkom den 3dje Februar 1834; trykt 2den Gang en Maaned senere samme Aar, 3dje 1837 (sammen med "Dandserinden"), 4de 1847 (i "Ungdomsarbejder" I), 5te 1854, 6te 1861 og 7de 1872 (alle i "Ungdomsskrifter" I), 8de 1879 (i "Poetiske Skrifter" III), 9de 1883 (sammen med "Dandserinden"), 10de 1901 (i "Poetiske Skrifter i Udvalg" II).

Nærværende Udgave gengiver Teksten i Udgaven 1872, den sidste af Digteren selv besørgede.

Manuskript: et af Digteren gennemrettet Exemplar af Udgaven fra 1837 findes i privat Eje (Prof. O. Borchsenius; sml. Fra Fyrrerne II 10-11); alle Rettelser er optagne i Udgaven 1847.

Oversættelser: paa Tysk Kopenhagen 1835 ved Alb. Michelsen, 1836 ved A. v. Gähler (i Scandinavische Bibliothek I), 1848 Kopenhagen ved Fr. Bresemann; Digtene Side 121 ("Mig fortryller..." o. s. v.) og Side 148 ("Sænk da Blikket i min Kildes Bølger") paa Tysk ved P. J. Willatzen i "Die Nordlandsharfe" (Bremen 1889).

Musik: Digtene Side 121 ("Meest jeg elsker Dagens hulde") og Side 122 ("Mig kun lokker Aftnens Rødme") komponerede af Axel Liebmann (Op. 4: Sommersange for een Stemme med Piano), Side 119 (Den forladte Psyche) af Jacob Fabricius (Klaver-Udtog).

Teateropførelse. "Amor og Psyche" er naturligvis aldrig blevet opført paa noget Teater og har vel heller ikke af Forfatteren været bestemt dertil. Den før Digtet saa højlig begejstrede Chr. Molbech, der 1830 var blevet Medlem af Direktionen for det kgl. Teater, har det dog et Øjeblik foresvævet, at en Opførelse maatte kunne lade sig arrangere: "dette Digt - siger han i sin Anmeldelse - vilde være fortræffelig skikket til at indrettes til en scenisk Fremstilling paa et dertil skikket Theater; en Fremstilling, hvori Drama, Opera og Ballet kunde forenes til en stor Composition, der gav Declamation, Tonekunst og Musik Leilighed til, ved harmonisk Samvirkning at frembringe et Skuespil af overordentlig Effect".

Æmnet. Fortællingen om Amor og Psyche findes som Episode i en Eventyrroman ("Forvandlingerne eller det gyldne Æsel" - oversat paa Dansk 1841 af Fr. Schaldemose) af den romerske Forfatter *Apulejus* (2det Aarh; e. Kr.), men er i sig selv intet andet end en Bearbejdelse (ved ham eller ældre, 504 nu tabte Forfattere) med Tilknytning til græsk-romersk Mytologi af et vidt udbredt Folkeeventyr, der ogsaa kendes paa Dansk («Den lille hvide Hund» [Svend Grundtvigs Gamle danske Minder I 1854, Side 100-105], "Hvidebjørn Kongens Søn" [smstd. II 1857, Side 35-45], "Ulv Kongesøn" [Svend Grundtvigs Danske Folkeeventyr 1878, Side 192-210]).

Sammenligner man nedenstaaende Genfortælling af Eventyret hos Apulejus (oversat paa Dansk 1819 af Fr. Schaldemose og - udmærket - 1867 af Fr. Nutzhorn) med P.-M.'s Digt, vil man let se, at det er hans direkte Kilde. [Hvad der i Referat ligesom senere i Anmærkningerne er sat mellem Anførselstegn, er ordrette Citater efter Nutzorns Oversættelse.]

Der var engang en Konge og en Dronning, som havde tre smukke Døtre; den yngste, som hed Psyche (d.v.s. Sjæl), var saa dejlig, at Folk kom langvejs fra for at se og tilbede hende, som om hun var Kærlighedsgudinden (Venus) selv. Herover blev denne meget fortørnet, kaldte paa sin Søn Amor og bød ham indgive Medbejlerinden Kærlighed til en uværdig og saaledes gøre hende ulykkelig. Psyches Søstre blev gifte, men selv fandt hun ingen Frier, skønt alle beundrede og priste hende. Faderen anede da, at Guderne var fortørnede; han henvendte sig til Oraklet og spurgte, om hans Datter altid skulde sidde ugift hen. Han fik følgende Svar:

"Højt paa det takkede Fjæld skal Du stille den frygtsomme Pige;
Smykket i Dødningelin vente sin Skæbne hun dér.
Ej maa Du vente at se hende gift med en dødelig Brudgom!
Nej med et Uhyre grumt, rædsomt lig Slangernes Æt. Højt gennem Ætheren svæver
det hen som Verdens Betvinger,
Myrder hver enkelts Ro baade med Flamme og Staal. Ja for dets Vælde maa Juppiter
selv og Guderne skælve.
Mægtigt det tvinger endog Skyggerne dybt under Jord."

Kongen blev meget bedrøvet, men vovede ikke at trodse Gudernes Vilje. Psyche blev som Brud bragt op paa Fjældet; hun tog kærligt Afsked med sine Forældre, men brast i Graad, da de havde forladt hende. En sagte Luftning tog fat i hendes Klæder, bar hende ned i Dalen og lagde hende blidt i Græsset, hvor hun fortumlet og udmattet faldt i Søvn.

Vederkvæget af den dybe Søvn rejste Psyche sig. Hun var i en Lund med store og ranke Træer. Hun fik Øje paa et dejligt Slot og gik nysgerrigt ind i det. Guld og Kostbarheder var der allevegne, men intet menneskeligt Væsen at se eller høre. Med ét hørte hun en usynlig Røst tale til sig og sige, at alt, hvad hun saa, var hendes. Usynlige Hænder dækkede Bord for hende med mange Retter og herlige Vine, og usynlig Musik lød, mens hun spiste. Da Aftenen kom, gik Psyche til Hvile. Bange og ængstelig laa hun paa Lejet, men ud paa Natten kom hendes ukendte Brudgom og lagde sig ved hendes Side; men før Dagen brød frem, var

han forsvundet, og Psyche var atter overladt til sig selv og sine usynlige Tjenerinder.

Hendes gamle Forældre hentæredes imens af Sorg og Græmmelse, og hendes gifte Søstre tog til dem for at være hos dem i deres Sorg. Trods sin Ægtefælles Advarsler holdt Psyche fast ved, at hun vilde se sine Søstre for at trøste dem; hun vilde, sagde hun, hellere dø end leve, hvis hun ikke fik Lov til det. Rørt ved hendes Graad og Bønner gav hendes Mand efter, men han paalagde hende paa det indstændigste, at hun ikke maatte lade sig forlede til at forske efter, hvem han var, for saa vilde hun komme i stor Ulykke og aldrig mere faa ham at se.

Vinden bragte Søstrene ned i Dalen. De var ved at dø af Misundelse ved at se al den Herlighed, Psyche levede i, og gav sig strax til at fritte hende ud. Men Psyche, der tænkte paa sin Mands Advarsel, undveg deres Spørgsmaal om, hvem hendes Ægtefælle var, ved at sige, at det var bare en smuk ung 505 Mand med begyndende Skæg, og at han var Jæger; hun overlæssede dem med rige Gaver og lod Vinden føre dem bort. Men Søstrene, der sammenlignede hendes Skæbne med deres egen, som var alt andet end glimrende, pønsede paa ondt mod hende. Psyches Mand advarede hende igen; han fortalte hende, at hun snart skulde føde et Barn, og at det vilde blive udødeligt, hvis hun bevarede Hemmeligheden, men kun et Menneske, hvis hun forraadte den. Men Psyche længtes bestandigt efter sine Søstre, og de fik Lov at besøge hende igen. De saa strax, at hun var med Barn, og da de selv ingen Børn havde, voxede deres Misundelse over hendes Lykke. De gav sig atter til at fritte om, hvad hendes Mand var, og hvordan han saa ud, og Psyche, der i sin Enfoldighed havde glemt, hvad hun sagde sidst, fortalte nu, at hendes Mand havde hjemme i den nærmeste Provins, at han var Købmand og allerede noget til Aars, saa at hans Haar endog var begyndt at blive temmelig graasprængt. Men saa afbrød hun Samtalen og sendte dem bort med rige Gaver.

Det var ikke undgaaet Søstrenes Opmærksomhed, at Psyches Svar var indbyrdes modstridende, og de tvivlede nu slet ikke om, at hendes Mand var en Gud, og at hun selv godt vidste det. De blev ude af sig selv ved Tanken om, at hun som Moder til et Gudebarn skulde nyde guddommelige Hædersbevisninger, og de fik snart deres onde Plan færdig. Næste Dag besøgte de Psyche igen; de jamrede og sagde, at de havde hørt for ganske vist, at hendes Mand var en rædsom Slange med et grueligt Gab og Halsen fuld af Gift; Folk i Omegnen havde set ham, naar han om Aftenen kom krybende hjem, og de mente alle, at naar Tiden kom, da hun skulde føde sit Barn, vilde Uhyret nok æde baade hende og Barnet.

Psyche, der kun var en enfoldig Stakkel, som var let at forskrække, blev saa forfærdet, at hun helt glemte sin Mands Advarsler og sine egne Løfter, og hun betroede nu sine Søstre, at hun var bange for, at de havde Ret: hun havde aldrig endnu set sin Mand eller kunnet faa at vide, hvor han hørte hjemme; kun om Natten, naar hun intet kunde se, hørte hun hans Stemme, men om Dagen flygtede han - de havde sikkert Ret: han var et Uhyre. Men hvad skulde hun gøre? De onde Søstre sagde til hende: Du skal gemme en Kniv ved den Side af Sengen, hvor du plejer at ligge, og du skal have en lille Lampe fyldt med Olie hos dig; i Nat, naar Uhyret har bugtet sig til sit Leje, skal du staa op, tænde Lys og skære Hovedet af det. Vi skal nok hjælpe dig med at faa alle Herlighederne bort herfra og sørge for, at du kan blive gift med et virkeligt Menneske.

Saa snart de havde givet hende dette Raad, skyndte de sig bort for ikke selv at komme i Forlegenhed.

Men da Psyche om Natten med Lampen og Kniven i Haanden stod ved Sengen, saa hun, at den, der var hendes Mand, var ingen anden end Kærlighedsguden, den dejlige Amor selv. Hun blev aldeles fortabt i Beskuelsen af hans Skønhed. Med ét opdagede hun ved Sengens Fod hans Bue og Pilekogger. Nysgerrig tog hun en Pil frem for at se nærmere paa den, men skar sig paa dens Spids, og henrevet af Kærlighed bøjede hun sig med Lampen i Haanden ned over den sovende og kysede ham. En Draabe brændende Olie faldt fra Lampen ned paa Amors højre Skulder; han vaagnede, og da han saa det tydelige Vidnesbyrd om sin Hustrus Ulydighed, fløj han tavs bort. Psyche klyngede sig til ham og søgte at holde ham tilbage; hun blev ført et Stykke med hen gennem Luften, men maatte tilsidst give Slip og sank træt og udmattet ned til Jorden.

Gaden fløj op i et Cyprestræ i Nærheden og sagde derfra til Psyche:

"Enfoldige Psyche! For din Skyld har jeg været ulydig mod min Moder, som havde befalet mig ved Elskovsbaand at sammenlænke dig med den Elendigste af alle Mennesker. I dets Sted har jeg selv ladet mig fængsle af din Skønhed og saaret mig med min egen Pil. Men heri har jeg handlet 506 letsindigt, ser jeg; ved at gøre dig til min Hustru har jeg kun opnaaet, at du ansaa mig for et Uhyre og vilde afskære mit Hoved, som bærer de Øjne, der fandt dig saa dejlig. Jeg har jo dog atter og atter bedet dig at vogte dig og formanet dig saa velvilligt. Men dine herlige Raadgiverinder skal snart faa deres Løn for deres fordærvelige Lærdom. Dig vil jeg blot straffe ved min Flugt."

Med disse Ord fløj Amor bort. Men Psyche styrtede sig i sin Fortvivlelse ned i den forbistrømmende Flod. Floden, der ikke turde fortørne Kærlighedsguden, hvis Ild flammer selv i de dybeste Vande, bar hende paa sine Bølger over til den modsatte Bred, hvor Hyrdeguden Pan sad med Echo ved sin Side og lærte hende at gentage alle Slags Ord. Den venlige Hyrdegud, der godt vidste, hvad der var hændet, kaldte den stakkels Psyche til sig og talte mildt og opmuntrende til hende. "Kast Sorgen fra dig (sagde han) og bed til Amor, den mægtigste af alle Guder. Han er ung og fin og dejlig, søg du at vinde hans Naade."

Psyche bad til den gode Hyrdegud og gik saa ud i Verden for at finde Amor. Men først tog hun Hævn over sine onde Søstre. Hun kom til dem og fortalte dem om sin Skæbne, men tilføjede, at Amor havde sagt, at han vilde tage en af dem til sin Hustru. Optændte af Begærlighed styrtede de op paa Fjeldet og kastede sig ned i Dalen; men dennegang var Zephyr (Vinden) ikke tilstede, og de blev ynkeligt knuste paa Klipperne.

Medens Psyche nu vandrede fra Land til Land for at spørge, om ingen havde set Amor, laa Kærlighedsguden selv i sin Moders Kammer og græd af Smerte. Det fik Venus at vide, mens hun var i Badet, og da hun hørte, hvem det var, Amor var forelsket i, blev hun aldeles ude af sig selv af Forbitrelse, oyerfusede Sønnen med Skældsord og Trusler og erklærede, at hun nok skulde vide at finde og afstraffe den frække, der havde bedaaret hendes Søns Hjærte. Hun gik strax til Juppiter, Guders og Menneskers Fader, og forlangte, at Merkur, Gudernes Sendebud, skulde ud og efterlyse Psyche som en Pige, der er løbet bort fra sit Herskab, og hun lovede den en Belønning, som greb hende og førte hende til sig.

Men Psyche, der overalt, ogsaa hos Gudinderne, der ikke vilde lægge sig ud med Venus, havde mødt Afvisning, var imidlertid selv kommet paa den Tanke, at hun vilde gaa til Amors Moder og prøve paa at formilde hende. Hun blev modtaget med Haansord af Venus, der slog hende, ruskede hende i Haaret, saa den stakkels Pige blev ganske fortumlet, og tilsidst væltede nogle Bunker Hvede, Byg, Hirse, Valmuefrø, Ærter, Linser og Bønner sammen i én Dynge med den Besked, at det skulde være sorteret inden Aften. Den ulykkelige Psyche stod ganske tilintetgjort, men den lille flinke Myre fattede Medlidenhed med hende; den kaldte paa sine Kammerater, og da Venus om Aftenen kom hjem fra et Bryllupsgilde, var Arbejdet til hendes store Ærgrelse gjort. Hun kastede da forbitret en Brødskorpe til Psyche og gik selv til Sengs; men Amor holdt hun indespærret under stræng Bevogtning, for, at han ikke skulde faa sin Elskede at se.

Mange andre Prøvelser maatte Psyche gennemgaa hos Venus. Hun fik Ordre til at hente en Tot gylden Uld af vilde Guldfaar, og Sivene og Tjørnebusken hjalp hende; hun skulde skaffe en Skaal iskoldt Vand fra en Klippe højt oppe paa et stejlt Bjærg, der bevogtedes af gruelige Drager, og Ørnen hjalp hende. Saa gav Venus hende Ordre til at gaa til Dødsgudinden; hun skulde hilse fra Venus og bede om at faa lidt Skønhedssalve med tilbage i en Æske, for den, hun havde, havde hun helt opbrugt, mens hun vaagede over sin syge Søn. Nu forstod den stakkels Psyche, at Gudinden vilde hendes Død, og hun gik hen til et højt Taarn for at styrte sig ned fra dets Top og gøre Ende paa sit usle Liv. Men Taarnet raadede hende fra det og fortalte hende, hvordan hun skulde bære sig ad med at udføre Gudindens Befaling; det viste hende Vejen, der førte ned til Dødens Rige, og sagde hende, hvad hun havde at gøre for at undgaa alle de Farer, der truede hende under hendes Gang, og 507 navnlig advarede det hende paa det indstændigste mod at aabne den Æske, Dødsgudinden gav hende med tilbage.

Psyche gjorde, som det høje Taarn sagde, og alt gik ogsaa godt; men da hun paa Tilbagevejen i det fjærne opdagede Dagens Lys, kunde hun ikke styre sin Nysgerrighed efter at se, hvad der var i Æsken; hun tænkte ogsaa paa, at hun nok kunde have nødig at salve sig med en lille Draabe Skønhedssalve, for at hendes Elsker kunde blive des' gladere ved at se hende. Hun lukkede altsaa Æsken op, men det, der var i den, var slet ikke nogen Skønhedssalve, det var Dødens Søvn, og den lagde sig over hende, saa hun faldt om og laa paa Vejen ubevægelig som et Lig.

Det var imidlertid lykkedes Amor at slippe ud af sit Fængsel, og han fløj strax hen til Psyche. Dødens Søvn puttete han i Æsken igen, og hende vakte han til Live ved en let Berøring af sin Pil, og mens Psyche bragte Venus Gaven fra Dødsgudinden, gik han til Juppiter og talte sin og Psyches Sag for ham. For en stor Forsamling af Guder og Gudinder forkyndte da Himlens Hersker, at han vilde fejre de to unges Formæling, men for at stille Venus tilfreds vilde han først gøre Psyche udødelig.

Saa fejredes Amors og Psyches Bryllup i stor Herlighed og Glæde, og nogen Tid efter fødte Psyche en Søn, som fik Navn: Elskovsglæde.

Sammenligner man dette Referat med P.-M.'s Digt, vil man være i Stand til i de store Hovedtræk at se, hvordan han forholder sig til sin Kilde; men om dennes Aand og Tone vil man ikke gennem Referatet faa nogen Forestilling og kan altsaa ikke ved Hjælp af det drage nogen Sammenligning i den Henseende. Af hvad der er givet i ordret Citat af Apulejus i Anm. til Side 109 Linje 8 og 11 og Side 136 Linje 34, vil det imidlertid være muligt.

For de forskellige Myter, P.-M har indlagt i sit Digt for at give det større Runding og Fylde, kan en sandsynlig Kilde vistnok paavises. Som Auktionskatalogen over hans efterladte Bogsamling viser, ejede han en Udgave (hvilken, angives desværre ikke) af den tyske Skolemand *Benjamin Hederichs* "Gründliches mythologisches Lexicon" (første Udgave fra 1723), en i sin Tid højt anset og virkelig særdeles fortræffelig Bog [Udg. 1723 findes paa det kgl. Bibliotek, Udg. 1770 paa Universitetsbiblioteket]. Dette Værk har P.-M. ved sine mytologiske Digtninge aabenbart benyttet som Haandbog til at slaa efter i; det har givet ham ikke alene Besked om de enkelte Myter, men ogsaa fortalt ham om, hvordan de græsk-romerske Digtere og Kunstnere tænkte sig, at deres Guder og Gudinder saa ud. Men adskilligt i "Amor og Psyche" er P.-M.'s egen fri Digtning og har, i hvert Fald i græsk-romersk Litteratur og Mytologi, ikke noget tilsvarende. Dette gælder Fortællingen Side 92 om Psyches Fødsel, Side 128 om Anteros, Side 138-134 om, hvordan Amor kom til sin

Bue, Side 151-152 om Amors Drøm. Helt kristelig er Tankegangen Side 157 Linje 14-17.

Eventyret om Amor og Psyche har mangfoldige Gange baade før og efter P.-M. været Genstand for digterisk og kunstnerisk Behandling, saavel i Udlandet som her hjemme. Af danske Digtere skrev J. L. Heiberg 1817 sit Drama "Psyche" med Tilknytning til Apulejus og Holger Drachmann 1879 sit Eventyrdigt "Østen for Sol og vesten for Maane" med Tilknytning til Folkeeventyret. P.-M. havde ifølge Molbechs Vidnesbyrd (Maanedsskrift f. Litteratur XIV 1835, Side 214) ikke læst og vilde ikke læse Heibergs "Psyche", førend han havde digtet sin egen.

Ogsaa Thorvaldsen, i hvis Kunst Amor er en Hovedskikkelse, beskæftigede sig meget med dette Eventyr. 1806 fremkom hans Statue "Psyche med Urnen", 1807-1809 Statuen "Amor og Psyche", 1810 Relieffet "Amor genopvækker den afmægtige Psyche" og efter 1838 16 smaa Medaljon-Relieffer med Fremstilling af hele Sagnet.

Da man oftere hører udtalt, at P.-M.'s "Amor og Psyche" er paavirket af 508 moderne Balletkompositioner, bør det bemærkes, at Galeottis Ballet "Amor og Psyche" sidste Gang blev givet den 26de Oktober 1827 (før P.-M. kom til København), og at August Bournonvilles Ballet "Psyche" blev opført første Gang den 7de Maj 1850.

Samtidens Dom. Om det Indtryk, Digtet gjorde, da det fremkom, fortæller P. L. Møller 1849 (Kjøbenhavns-Posten 1849, No. 213): "Amor og Psyche erhvervede Forfatteren endnu større Beundring [end Dandserinden], især hos det smukke Kjønn, ved sin glimrende Lyrik, sin musikalsk indsmigrende Versification". H. C. Andersen siger 1859 ("Mit Livs Eventyr", Side 138) om Digtet, at det "henrev og opfyldte Alle". Ogsaa et Vidnesbyrd om Populariteten foreligger i H. C. Andersens Brev af 10/12 1838 til Henriette Hanck (Breve fra H. C. Andersen I 462), hvor han med Henblik paa Præsten Visbys Omvendelsesbesøg hos Rovmorderen Worm siger: "Kjender De Noget til vor nyeste Folkecomodie, skreven og udført af Præsten Visby og Worm, hvor de læse "Amor og Psyche" i Fængselet foran Oehlschlægers bekrandsede Billede?" [Den Bog, Andersen sigter til, er: C. H. Visby, Dagbog over mine Besøg hos Petri Claudi Ferdinand Emil Worm, 1838, og den omtalte Scene findes dér Side 62: "Da jeg talede med ham [Worm] om Guds store og uendelige Kjærlighed, til hvilken han trøsteligen kunde sætte Lid, kastede han sig paa Knæ, lagde sit Hoved i mit Skjød, og græd længe og hæftigt. Paa Bordet laae *Paludan-Müllers* Digt: *Amor og Psyche*, i hvilket han denne Morgen havde læst. Jeg slog det op og gjentog nogle af de Steder for ham, der syntes meest passende for hans Stilling". Disse Steder er Side 156 Linje 39 - Side 157 Linje 2 og Side 157 Linje 11-17 i nærv. Udgave.]

Chr. Molbech skrev en 40-Sider lang og meget begejstret Anmeldelse (Maanedsskrift for Litteratur XIV 1835, Side 189-228), hvortil den filologiske Professor F. C. Petersen knyttede nogle Bemærkninger om den gamle græske Myte (smstd. Side 229-34). "Det hele Digterværk - siger Molbech - udmærker sig ligesaa meget ved Forfatterens allerede bekjendte modne Sprogfyldte og Sprogkraft, og hans fortrinlige Omhu for Sprogets Reenhed og Dictionens høiere Cultur: som ved en lykkelig Harmonie imellem Digtets indre Charakter, dets Ideerigdom, Phantasiers Kraft og Reenhed i Anvendelsen af denne Rigdom, og den Mangfoldighed, Bøielighed og Frihed i den poetiske Form og Tone, som følger os fra den første Scene til den sidste". *Kjøbenhavns-Posten* 1835 No. 172 er ligesaa begejstret, men en Indsender i No. 196 lader den Oehlschlægerske Opfattelse (se ndf.) komme til Orde i let gennemskuelige Udtryk, og mod denne Opfattelse tog Filosofen F. C. Sibbern Digtet i Forsvar i "Dansk Litteratur-Tidende" 1836, Side 1-10.

Om forskellige Domme beretter P. V. Jacobsen i Brev 15/3 1834 til Adler i Ribe (Breve fra P. V. Jacobsen, Side 200-201): "*Jeg læser intet*. Ej engang Paludan-Müllers "Amor og Psyche" har jeg kunnet faa Tid til at gennemløbe, uagtet den har ligget paa mit Bord, siden den udkom. De fleste hæve den til Skyerne. Thortsen og Kilde dadle den eller rose den i det mindste ikke; Poul Møller ligesaa, men han er en slet Criticus. Øhlschlæger dadler den meget; men han er en endnu slettere Recensent og tillige en misundelig Digter. Hos Heiberg, hvor jeg en Aften kom ud, betragtedes det Paludan-Müllerske Digt som et Mesterstykke; og Sibbern har sagt til Forfatteren, at nu kunde han gærne gaa hen og lægge sig til at dø; han var allerede uddødelig". Fru Signe Læssøe skrev 18/8 1834 til H. C. Andersen (Breve til H. C. Andersen, Side 452-53): "Amor og Psyche er overmaade smukt og overgaaer i alle Henseender "Dandserinden". Paa tre smaa Ting nær, er det det Deiligste, jeg har læst i den Slags. Hele Formen er deilig, Mytherne ere tildeels forandrede paa en elskelig Maade, Charaktererne ere, paa Lidet nær, fuldkomne; Psyches er saa psykkelig, som et Mandfolk kan gjøre den; der er ikke Spor af af den vilde, letsindige Aand, der behersker Dandserinden; dette er - Harmonie. Det er ogsaa det Eneste, vor Litteratur er begavet med, hvad 509 Æsthetisk angaaer." Ogsaa dette Digt førte C. G. Andræ (se ovf. Side 484) gærne med paa sine Rejser. Biskop N. Fogtmann skrev 5/9 1834 til Peder Hjort (Hjorts Udvalg af Breve II 176): "Paludan-Müllers Amor og Psyche har jeg endnu ikke læst; og jeg maa oprigtig tilstaae, at jeg er bleven bange for at læse den, efterat jeg har faaet at vide, at dens Forfatter er erklæret uddødelig" ("Jeg kjender ikke Stedet, men F - fejler sikkert ikke", tilføjer Hjort). - I et Brev til Sibbern af 16/2 1833 udtaler Biskop *Jens Paludan-Müller* sig om sin Søns Arbejde (Breve til og fra Sibbern I 173-74) paa følgende Maade: "At Deres Dom over min Frits's "Amor og Psyche" baade har smigret og hiertelig glædet mig, behøver jeg vist ikke at forsikkre Dem. Gud holde sin Haand over ham: saa tvivler jeg ikke paa, at han jo ved sine Arbejder vil erhverve sig et hæderfuldt og blivende Navn. Det gik mig med

det sidste Digt, som jeg seer, at det ogsaa er gaaet Dem. Jeg forundrede mig storligen over, at han saa kort efter at have skrevet "Dandserinden", havde opnaaet den Modenhed og Besindighed, som Amor og Psyche saa umiskienkelig lægger for Dagen. Dertil fornøiede det mig, at Sidstnævnte var af gandske anden Art og Slags end det Foregaaende, og - skiøndt af samme lyriske Natur - dog aldeles ikke var Variation af de forrige Themata, men saa originalt og nyt i Materie og Form, at det kunde tiene til Beviis for Omfanget af hans Digter-Aand. At han har valgt et græsk mythologisk Stof, syntes mig og saare godt om, da det maaskee kunde henlede det større Publicums Opmærksomhed paa, at Skiønhedens reneste Former og Symboler ere at søge i den græske, og ikke - som nu en Tidlang har syntes at ville gjøre sig gieldende - i den nordiske Mythologie. Men omendskiøndt jeg anseer Amor og Psyche for at have store Fortrin for Dandserinden, og især at udmærke sig ved en fortreffelig Holdning og Harmonie i det Hele, og ved et yndefuldt Lys, der er udbredt derover, turde det dog maaskee være, at et ikke lidet Antal af Læsere ville føle sig mere tiltalte ved "Dandserinden". Der hører ikke saa faa Kundskaber til ret at forstaae Amor og Psyche, og en fiin og dannet Smag for at føle dens Skiønheder; hvorimod Dandserinden med sine Reflectioner og sit Humor er en æsthetisk Ret for Hvermand. Men saa meget desto større Bifald haaber jeg, at det nyeste Digt vil vinde hos de videnskabelige Læsere, og hos Læserinder af en fiin og sikker Smag". - Og i et Brev, formodentlig til Sønnen Caspar, udtaler den gamle Biskop (Frederik Lange Side 79) sin Glæde over, at den Grundanskuelse, han har savnet i "Dandserinden", "snarere kunde skimtes i "Amor og Psyche". Dette er vel Aarsagen til den Ro, som er udbredt over dette Stykke. Man mærker, at Digteren ikke er hildet eller fanget i sit Stof, men staar med et overskuende Blik udenfor det og søger en højere Betydning i det, hans Aand maler og betragter. Imidlertid er hans Grundanskuelse endnu ikke kommet til Fasthed, Selvbevidsthed, Modenhed. Sker dette - som jeg vil ønske og haabe - vil han med sit Talent erholde en stor og varig Indflydelse paa sin Tid; thi det er just en Grundanskuelse, den dannede Verden nu omstunder, ubevidst og svævende, higer efter for at komme til Ro, men ikke kan finde; og jeg antager, at med hans Forstand og Geni kan den Grundanskuelse, ved hvilken han omsider bliver staaende, ikke blive en falsk eller skiæv". - Selv skriver P.-M. i 1834 til Fru Andrea Hansteen i Norge (Frederik Lange Side 78): "Hvad Du skrev til mig om "Amor og Psyche", anlangende dens Modtagelse i Norge, da finder jeg det meget rimeligt og er aldeles ikke forundret over at en fin og sydlig Blomst trækker sig lidt sammen i Kulden, og følgelig ikke gør saa varmt et Indtryk, som jeg efter dens Natur synes, at den ellers maatte. At den har behaget Dig, og at Du har forstaaet den, er mig nok; thi, som Goethe siger, den som ikke seer Verden i sine Venner, fortjener ikke, at Verden skal vide om ham. Hernede deler ogsaa Publikum sig mellem den og "Dandserinden"; jeg synes, at et sandt Gemyt nok kunde forene dem begge. I det mindste vare de hos mig to forskellige Frugter af den samme Rod."

510

Det Oehlenschlägerske Partis Opfattelse ses af *Hauchs* Brev Juli 1834 til Peder Hjort (Hjorts Udvalg af Breve I 234): "Jeg har faaet et Brev fra Oehlenschläger ... Paa samme Tid skriver han et Par Ord om Amor og Psyche, som forekommer mig saa gode, at jeg her maa afskrive dem: "Bjergene i dette Digt ere af Chokoladekager, Sneen er pidsket Flødeskum, Blomsterne malet Sukkerknas". Forresten begynder han Recensionen med de Ord: "Amor og Psyche, det Snavs" o. s. v.", og i et Brev af 8/1 1837 skriver *Hauch* til H. C. Andersen (Breve til H. C. Andersen, Side 196): "Det morer mig for Resten ved denne Lejlighed at tænke paa en Strid, jeg havde med Oberst Guldberg angaaende Dem og PaL-Müller; Guldberg, der, saa klog og indsigtfuld han for Resten er, sikkert sætter en overdreven Priis paa Amor og Psyche, paastod, at P.-M. var den, der havde givet størst Prøve paa Genie blandt vore yngre Digtere; jeg paastod derimod, at De var den meest geniale af disse, da P.-M. kun var i Besiddelse af en smuk poetisk Kjole, som han trak paa, naar han traadte frem for Publicum; De derimod besad et ægte poetisk Hjerte" [i dette Brev refererer *Hauch* forøvrigt Oehlenschlägers Ord saaledes: "Pal.-Müllers Poesier ere Conditorevare, Bjergene ere af Chokoladekager, Floderne ere pidsket Flødeskum, Gletschere og Laviner ere af Conditoriis, og Menneskene ere flint udarbejdede af Sukkerværk"].